

RAMLIÇ VE DAĞLIÇ KOYUNLARININ REPRODÜKTİF VERİM
ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

T. Bekyürek¹, R. Salmanoğlu², Ç. Kılıçoğlu³, M.N. Orman⁴

Vergleich von der Schafrassen Ramliç und Dağlıç für die reproduktiv
Leistungsfähigkeiten

Zusammenfassung: In der vorliegenden Arbeit wird über die reproduktive Gesichtspunkte der Schafrassen Ramliç, die die Kreuzung von Rambouillet und Dağlıç und der Typ von Fleischwollerrassen war, und die Dağlıç, die auf dem Land dritte Platz im Population besetzte, in der Zeit 1985 bis 1988 in der Gute "Çifteler Anadolu Tarım İşletmesi" berichtet. In der Versuchen beider Rasse untersuchte vergleichbare Weise durchschnittliche Trächtigkeitsdauer, Zwilings- und Mehrlingsrate und das Geburtsgewicht der Lammer. Nach der Ergebnissen von 4 Jahren werde bei der Rasse-Ramliç die durchschnittliche Trächtigkeitsdauer als $151,32 \pm 0,49$ Tage und Dağlıç $150,87 \pm 0,97$ Tage nachgewiesen. Die Unterschied zwischen der Trächtigkeitsdauer der beide Rassen findete nicht als signifikant ($p < 0,05$). Die Zwilingsgeburtssrate bei der Rasse Ramliç und Dağlıç wurden als $14,5 \pm 6,80$ % bzw. $2 \pm 1,41$ % gerechnet. Zwischen den Rassen der Zwilingsgeburt unterschieden sich signifikant ($p < 0,001$). Mit Vergleich zur Dağlıç-Rasse nicht vorhandene Drillingsträchtigkeit wurde bei der Rasse Ramliç $0,16 \pm 0,11$ % festgestellt. Die durchschnittliche Lammergeburtsgewicht bei der Rasse Ramliç und Dağlıç findeten $4434,11 \pm 15,06$ g bzw. $3789,27 \pm 22,18$ g, dass diese Unterschied zwischen Rassen wichtiger ($p < 0,001$) war. Die erzielten Ergebnisse wurde bei der Rasse Ramliç, die die Kreuzung der Dağlıç und Rambouillet war, mit Vergleich zur Rasse Dağlıç bessere

- 1 Dr., A.Ü. Kars Veteriner Fakültesi, Doğum ve Reprodüksiyon Hastalıkları Bilim Dalı.
- 2 Dr., A.Ü. Veteriner Fakültesi, Doğum ve Reprodüksiyon Hastalıkları Bilim Dalı
- 3 Prof. Dr., A.Ü. Veteriner Fakültesi, Doğum ve Reprodüksiyon Hastalıkları Bilim Dalı.
- 4 Arş. Gör., A.Ü. Veteriner Fakültesi, Biometri Bilim Dalı.

Zwilingrate und Drilingsrate und Lammergeburtsgewicht, aber nicht wichtige Trächtigkeitsdauer festgestellt.

Özet: *Bu çalışmada, Çifteler Anadolu Tarım İşletmelerinde 1985-1988 yılları arasında elde edilen verim kayıtlarına dayanılarak, Rambouillet ile Dağlıç'tan elde edilen et-yapağı tipi koyun ırkı olan Ramliç ve ülkedeki koyun popülasyonu içinde 3. sırada yer alan Dağlıç koyunlarının; ortalama gebelik süreleri, ikizlik ve üçüzlük oranları, yavruların doğum ağırlıkları karşılaştırılmalı olarak incelendi. 4 senenin verilerine göre ortalama gebelik süresi Ramliç koyununda 151,32 ± 0,49 gün, Dağlıç koyununda 150,87 ± 0,97 gün olarak saptandı. Gebelik süreleri ile ilgili olarak saptanan bu fark önemli değildir ($p < 0,05$). İkizlik oranı Ramliç'ta % 14,5 ± 6,80, Dağlıç koyununda % 2 ± 1,41 olarak bulundu. İkizlikle ilgili olarak saptanan bu fark önemlidir ($p < 0,001$). Dağlıç'ta hiç görülmemesine karşın, Ramliç'ta % 0,16 ± 0,11 oranında üçüzlük saptandı. Üçüzlükle ilgili bu bulguda önemlidir ($p < 0,001$). Ortalama yavru doğum ağırlıkları; Ramliç koyununda 4434,11 ± 15,06 g, Dağlıç koyununda 3789,27 ± 22,18 g olarak bulundu. Doğum ağırlıkları ile ilgili olarak saptanan bu fark önemlidir ($p < 0,001$). Sonuç olarak, Rambouillet x Dağlıç melezi olan Ramliç koyununda, dağlıç koyununa nazaran ikizlik ve üçüzlük oranının ve yavru doğum ağırlıklarının daha fazla olduğu, ancak gebelik sürelerinde önemli derecede bir farkın olmadığı saptanmıştır.*

Giriş

Genellikle Orta Anadolu ile Batı Anadolu arasındaki geçit bölgesinde yetiştirilen Dağlıç koyun ırkı, Türkiye'nin koyun popülasyonu içinde önemli bir yer tutar (7). Ülkedeki koyun ırkları arasında popülasyon büyüklüğü bakımından 3. sırada yer alan Dağlıç koyunları, sağladıkları et, süt, yapağı ve deri gibi ürünlerle ülke ekonomisine ve halkın beslenmesine önemli katkılarda bulunmaktadır (8). Dağlıç koyunları ile ilgili yapılan araştırmalarda, bu ırkın cüssesinin küçük, büyüme hızının yavaş, ikizlik oranının çok düşük olduğu ortaya konmuştur (6, 7, 8, 9). Bu ırkın verim özelliklerinin artırılması amacıyla ilk defa 1969 yılında Çifteler Harasında A.B.D. orijinli Rambouillet ırkı koyunla melezleme çalışmaları yapılmıştır (6, 7).

Rambouillet, merinostan kök almış bir ırktır. Rambouillet ırkı ilk defa 18. yüzyıl sonunda Fransa'da geliştirilmiştir. Fakat bugün Fransa'da Rambouillet yetiştiriciliği 1-2 sürü hariç kalmıştır. Bugün

Rambouillet ırkı en çok A,B.D. de yetiştirilmektedir. A.B.D. Rambouilletleri çeşitli özellikleri yönünden merinosa benzer. Etçilik ve erken gelişme kabiliyetleri oldukça iyi gelişmiştir. Bir et-yapağı ırkı olarak kabul edilebilir (6).

Rambouillet ile Dağlıçtan elde edilen et-yapağı tip yeni koyun ırkına Ramlıç adı verilmiştir. Ramlıç, % 65 Rambouillet ve % 35 Dağlıç genotipi taşımaktadır (6). Rambouillet ve Dağlıç'ın F₁ melezlerinin verim özelliklerinin, dağlıç ırkına oranla daha üstün olduğu saptanmıştır (7). Daha sonraki yıllar yapılan melezleme çalışmalarını takiben Ramlıç ırkında melezlemeninyapağı veriminde olumlu etkisinin olduğu saptanmıştır (3).

Koyunlarda gebelik süresinin 148 (140-159) gün kadar olduğu bildirilmiştir (2, 4).

İkizlik oranının Dağlıç'ta % 1-2 oranında olduğu bildirilmiştir (1, 6). Buna karşın bir batında doğan kuzu sayısının Rambouillet koyun ırkında 1,3-1,4 adettir (6).

Yavru doğum ağırlıkları çeşitli yazarlar tarafından bildirildiğine göre, Dağlıçta 3,49 kg (8) ve 3,6 kg (5), Ramlıçta 4,14 kg kadardır (8).

Materyal ve Metot

Bu çalışma, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğüne bağlı Eskişehir Çifteler Anadolu Tarım İşletmesi Koyunculuk Şubesinde, Rambouillet x Dağlıç melezi olan Ramlıç ırkının gebe koyunları ile, Dağlıç ırkının gebe koyunları üzerinde 1985-1988 yılları arasında yapıldı.

Çalışmada kullanılan gebe koyunlar, iyi bakım ve besleme koşulları altında barındırılmaktaydı. Kötü hava koşullarının dışında hayvanlar meraya çıkarılmaktaydı. Ağılda kapalı kaldıkları sürece özel yemleme programı uygulanmadı.

Denemede kullanılan tüm gebe hayvanların, östrusları takip edilerek tabi ve sun'i tohumlama ile tohumlanmış ve tohumlanma tarihleri kaydedildikten sonra doğum yapıtıkları tarih de kaydedilerek, her gebe koyunun 4 sene boyunca gebelik süreleri hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra koyunların ikizlik ve üçüzlük oranları ile yavruların doğum ağırlıkları da kaydedilerek, Ramlıç ve Dağlıç ırkı koyunların ortalama gebelik süreleri ikizlik ve üçüzlük oranları, yavruların doğum ağırlıkları, istatistiksel ve ırklar arasında da karşılaştırmalı olarak incelendi.

Bulgular

Bu çalışmada 1985 ve 1988 yılları arasında doğum yapan Ramlıç ve Dağlıç ırkı koyunların ortalama gebelik süreleri hesaplanarak Tablo 1'de gösterilmiştir. 4 sene boyunca elde edilen verilerle göre ortalama gebelik süresi Ramlıç ırkında $151,32 \pm 0,49$ gün, Dağlıç ırkında $150,87 \pm 0,97$ gün olarak saptandı.

Tablo 1. Ramlıç ve Dağlıç ırkı koyunların ortalama gebelik süreleri

Koyun ırkı	Yıl	Doğum yapan koyun sayısı (n)	Ort. gebelik süresi (gün) ($\bar{x} \pm s$)	4 senenin ort. gebelik süresi ($\bar{x} \pm s$) (gün)
Ramlıç	1985	681	151,93 \pm 1,53	151,32 \pm 0,49
	1986	618	150,74 \pm 1,15	
	1987	627	151,21 \pm 0,13	
	1988	649	151,41 \pm 1,75	
Dağlıç	1985	200	150,94 \pm 3,43	150,87 \pm 0,97
	1986	167	149,82 \pm 2,34	
	1987	160	150,60 \pm 3,09	
	1988	166	152,15 \pm 0,48	

Gebelik süreleri ile ilgili olarak saptanan bu fark önemli değildir ($p < 0,05$).

Tablo 2'de 1985 ve 1988 yılları arasında, Ramlıç ve Dağlıç ırkı koyunların ikizlik ve üçüzlük oranları gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre ikizlik, Ramlıç ırkında ortalama $\% 14,5 \pm 6,80$, Dağlıç ırkında ortalama $\% 2 \pm 1,41$ oranında saptandı. 2 ırkın ortalama ikizlik oranları arasındaki bu fark önemli bulundu ($p < 0,05$). Ayrıca Dağlıç ırkında hiç görülmemesine karşın Ramlıç'ta ortalama $\% 0,16 \pm 0,11$ oranında üçüzlük saptandı.

Tablo 3'de canlı ve sağlıklı doğan kuzuların cinsiyetlerine göre dağılımı ile toplam kuzu sayıları gösterilmiştir.

Tablo 4'de yavruların doğum ağırlıkları gösterilmiştir. 4 senelik verilere göre yavruların ortalama doğum ağırlıkları Ramlıç ırkında $4434,11 \pm 15,06$ g, Dağlıç ırkında $3789,27 \pm 22,18$ g olarak saptandı: 2 ırkın yavru doğum ağırlıkları arasındaki bu fark önemli bulundu ($p < 0,001$). Ayrıca t testine göre, yıllar arası karşılaştırıldığında da, bu farklar önemli bulundu ($p < 0,001$).

Tablo 2. Ramlıç ve Dağlıç ırkı koyunların ikizlik ve üçüzlük oranları

Koyun ırkı	Sene	İkiz doğum yapan koyun sayısı (n)	Üçüz doğum yapan koyun sayısı (n)	Ortalama ikizlik oranı (%)	Ortalama üçüzlük oranı (%)	4 senenin ortal. ikizlik oranı (%) (x ± s)	4 senenin ortal. üçüzlük oranı (%) (x ± s)
Dağlıç	1985	84	1	12	0,1	14,5 ± 6,80	0,16 ± 0,11
	1986	40	—	6	—		
	1987	129	1	20	0,1		
	1988	135	2	20	0,3		
Ramlıç	1985	9	—	4	—	2 ± 1,41	—
	1986	5	—	2	—		
	1987	2	—	1	—		
	1988	3	—	1	—		

Tablo 3. Canlı ve sağlıklı doğan kuzuların dağılımı

Koyun ırkı	Sene	Dişi kuzu sayısı	Erkek kuzu sayısı	Toplam sayısı
Ramlıç	1985	368	392	760
	1986	330	328	658
	1987	366	379	745
	1988	378	410	788
Dağlıç	1985	113	95	208
	1986	83	89	172
	1987	88	72	160
	1988	81	88	169

Tablo 4. Ramlıç ve Dağlıç ırkı koyunların ortalama doğum ağırlıkları

Koyun ırkı	Sene	Ortalama doğum ağırlığı (g) (x + s)	4 senenin ortalama doğum ağırlığı (g) (x + s _x)
Ramlıç	1985	4349,08 ± 29,72	4434,11 ± 15,06
	1986	4632,56 ± 27,63	
	1987	4540,99 ± 30,03	
	1988	4225,36 ± 30,23	
Dağlıç	1985	3826,5 ± 46,65	3789,27 ± 22,18
	1986	3883,63 ± 47,52	
	1987	3921,88 ± 42,30	
	1988	3487,57 ± 28,40	

Tartışma ve Sonuç

Çifteler Tarım işletmesindeki Rambouillet ve Dağlıç melezi Ramlıç ırkında ve Dağlıç ırkında saptanan bu reprodüktif veriler, Dağlıç ırkına karşın, Ramlıç'ın avantajlarını bilmeye yönelik olmasına dikkat edildi.

Bu çalışmada 1985 ve 1988 yılları arasında doğum yapan Ramlıç ve Dağlıç ırkı koyunların ortalama gebelik süreleri Tablo 1'de de gösterildiği gibi sırasıyla $151,32 \pm 0,49$ gün ve $150,87 \pm 0,97$ gündür. Gebelik süreleri ile bulgular istatistiksel olarak birbirinden farklı değildir ($p < 0,05$) ve diğer yazarların bulgularıyla çelişmemektedir (1, 3).

Ramlıç ve Dağlıç ırkı koyunların ikizlik ve üçüzlük oranları Tablo 2'ye bakıldığında, ikizlik, Ramlıç ırkında ortalama $\% 14,5 \pm 6,80$, Dağlıç ırkında ortalama $\% 2,2 \pm 1,41$ dir. İkizlik oranları arasındaki bu fark Ramlıç lehine çok önemlidir ($p < 0,001$). Bu bulgular, bu konu üzerine çok çalışma yapılmamasına karşın daha önce çalışan yazarların bulgularına benzemektedir (1, 6).

Dört senelik verilere göre doğan kuzuların ikizlik oranı Ramlıç'ta % 14,5 + 6,90 olmasına ve Dağlıç'tan önemli ölçüde fazla ($p < 0,001$) olmasına karşın doğum ağırlığı ortalama 4434,11 \mp 15,06 Dağlıç'ta 3789 \mp 12,18 dir. Bu ağırlık fazlalığı da Ramlıç lehinedir ($p < 0,001$). Bu ırklarda yavru doğum ağırlıkları ile yapılan çalışmalardaki bulgulara benzemektedir (6).

Sonuç olarak Ramlıç koyununda, Dağlıç ırkına karşın ikizlik, üçüzlük oranının ve yavru doğum ağırlığının önemli ölçüde fazla ($p < 0,001$) olduğu, ancak gebelik sürelerinin benzer ($p > 0,05$) olduğu saptanmıştır.

Kaynaklar

1. Gönül, T. (1974). *Kasaplık kuzu üretimi için Dağlıç koyunları üzerinde melezleme deneyleri*. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, İzmir, 236.
2. Jamudeen, M.R., Hafez, E.S.E. (1987). *Gestation, Prenatal Physiology and Parturition*, in: Hafez, E.S.E. (Edt.): *Reproduction in Farm Animals, 5th Edition*, Lea — Febiger, Philadelphia, pp. 229.
3. Katipoğlu, A.İ. (1981). *Rambouillet x Dağlıç melezlerinin yapağı özellikleri üzerinde araştırma.*, Cilt XXI, (Volume XXI), 1-2, 32-45.
4. Kılıçoğlu, Ç. and Alaçam, E. (1985). *Veteriner Doğum Bilgisi ve Üreme Organları Hastalıkları*, A.Ü. Basımevi, Ankara, pp. 53.
5. Yalçın, B.C. (1969). *Bazı çevre faktörlerinin Dağlık kuzularının doğum ve süten kesme ağırlıkları üzerindeki etkileri*. A.Ü. Veteriner Fakültesi Dergisi, 16 (1): 1-16.
6. Yalçın, C. (1988). *Özel Zootekni, (Koyun ve keçi yetiştiriciliği), Zootekni ders teksiri*, İ.Ü. Veteriner Fakültesi., İstanbul.
7. Yalçın, B.C., Ayabakan, Ş., Sincer N. and Köseoğlu, H. (1972). *Dağlıç ve Rambouillet x Dağlıç (F₁) melezlerinin önemli verim özellikleri bakımından karşılaştırılması*, A.Ü. Veteriner Fakültesi Dergisi, Ankara XIX (3), pp. 371-387.
8. Yalçın, B., Ayabakan, Ş., Köseoğlu, H. ve Sincer, N. (1977). *Dağlıç koyunlarının verimlerinin geliştirilmesinde Rambouillet ırkından yararlanılma olanakları I. Dölverimi, kuzu yaşama gücü ve büyüme hızı*, İ.Ü. Veteriner Fakültesi Dergisi, 3 (1-2), pp. 1-21.
9. Yalçın, B.C., Ayabakan, Ş. (1977). *Dağlıç koyunlarının verimlerinin geliştirilmesinde Rambouillet ırkından yararlanılma olanakları II. canlı ağırlık, yapağı verimi ve yapağı özellikleri*, İ.Ü. Veteriner Fakültesi Dergisi, İstanbul, 3 (1-2), pp. 28-45.